

***Jongerenparticipatie
in de energietransitie:
hoe organiseer je dat?***

Inleiding

De energietransitie is gebaat bij een brede maatschappelijke betrokkenheid. Maar... ‘de jongere’ denkt en doet nog niet erg actief mee in de reguliere participatieprocessen van gemeenten en regio’s. En dat terwijl het gaat over hún toekomst en ze daar wel degelijk een sterke mening over hebben! Uit diverse onderzoeken van de Natuur en Milieufederaties is gebleken dat zo’n 75-80% van de jongeren zich zorgen maakt over het klimaat en driekwart van de jongeren meer wil doen voor het klimaat^[1].

Op dit moment worden overal in Nederland belangrijke keuzes gemaakt over de energietransitie: hoe snel, welke energiebronnen, welke productielocaties, onder welk voorwaarden en hoe wordt de lokale gemeenschap betrokken? Bovendien is er komende jaren nog heel wat werk te verzetten. De stem en bijdragen van jongeren mogen daarbij absoluut niet ontbreken. Hoog tijd dus om werk te maken van jongerenparticipatie. Hoe? Door ze op te zoeken waar ze zijn, op een manier die bij hen past.

De afgelopen drie jaar hebben de Natuur en Milieufederaties in een reeks verschillende campagnes, projecten en onderzoeken ervaring opgedaan met de doelgroep jongeren. In deze flyer vatten we samen wat we daarbij geleerd hebben. We maken daarbij onderscheid tussen drie stappen binnen jongerenparticipatie en geven bij iedere stap tips en praktijkvoorbeelden¹:

We nodigen u van harte uit om deze tips te gebruiken in uw (RES) regio, provincie of gemeente. De lokale Natuur en Milieufederatie en jongerenorganisatie Jong RES helpen u daar natuurlijk graag bij.

[1]

- [“Watt nou! Jongeren over energie”](#), Natuur en milieufederatie Utrecht, februari 2020
- [“Stand up!”](#), Brabantse Milieufederatie, juni 2020
- [“Jongeren in de energietransitie”](#), NPRES, oktober 2020

Stap 1:
Benaderen en
verleiden

Stap 2:
Verdiepende
werkvormen

Stap 3:
Van eenmalig
naar
structureel

Stap 1 - Benaderen en verleiden

We zien dat steeds meer jongeren een brede interesse hebben in duurzaamheid en daar ook heel wat van afweten. Tegelijkertijd gaan de meesten niet actief op zoek naar informatie over klimaatbeleid en de energietransitie binnen hun gemeente of regio. Bovendien matchen de gebruikelijke communicatiekanalen niet met deze generatie: lokale sufferdjes worden niet gelezen, algemene participatieflyers worden weggegooid. En bereik je ze toch, dan zullen maar weinig jongeren uit het niets te porren zijn om een droge bewoners- of raadsavond bij te wonen.

Dat moet dus anders: zoek jongeren op waar ze zijn, op een manier die bij hén past! Alleen met een goed doordachte communicatieaanpak en inzicht in lokale netwerken kun je grotere aantallen jongeren verleiden om actief mee te doen. Onderstaande 3 tips en praktijkvoorbeelden kunnen hierbij helpen.

TIP 1 Benader jongeren via social media en peer-to-peer

Wil je in een korte periode zoveel mogelijk jongeren de kans geven om mee te doen, dan zijn sociale media *the way to go*. Met gerichte, betaalde posts op Instagram, Youtube, Tiktok en Snapchat weet je zeker dat veel jongeren in jouw werkgebied jouw actie in hun timeline hebben zien langskomen. Maar let op: jongeren zijn altijd online en worden overspoeld met informatie. De gewenste resultaten boek je alleen met een grondige aanpak, die past bij wat je van de jongeren vraagt:

- Probeer je doelgroep meerdere keren te 'raken', bijvoorbeeld door na enige tijd een nieuwe post te plaatsen.
- Zet in op veel verschillende communicatiekanalen om een lopend vuurtje te creëren. Denk aan promoposters, webpages, nieuwsbrieven en zelfs appberichtjes.
- Maak gebruik van lokale netwerken! Hiermee kom je dichterbij de buurt en zul je sneller de actieve jongeren vinden. Denk bijvoorbeeld aan: jongerenraden, politieke jongerenorganisaties, scholen, sportclubs, duurzame initiatieven, JongRES, KEK en JKB.



- Vraag jongeren en andere ambassadeurs of zij uitnodigingen zelf willen verspreiden in hun netwerk. Als jongeren zich verbonden voelen, doen ze sneller mee.
- Zodra je de jongeren hebt geactiveerd (zoals met de Swipocratie, zie Tip 3) en je wilt hen verleiden tot een grotere bijdrage, ga dan voor de persoonlijke benadering. E-mails zijn passé; whatsapp werkt prima. Houd het informeel, en gebruik voornamen!

TIP 2 **Communiceer op hun manier**

Ook de stijl van communiceren maakt veel uit. Niets is zo ontmoedigend voor jongeren als een lange, droge uitnodigingsbrief voor een taaie inspraakavond. Wat wij geleerd hebben over effectieve communicatie met jongeren:

- Vraag aan jongeren hoe zij aangesproken willen worden en maak gebruik van hun feedback om je communicatieaanpak te verbeteren (zie ook tip 1 van stap 3).
- Gebruik hun taal. Dus kort en bondig, opgewekt, makkelijk leesbaar en in de je-vorm. Het gebruik van hippe kleuren of 'straattaal' kan ook werken, maar controleer dit vooral bij jongeren zelf!
- Zoveel mogelijk beeldend met emoticons, gifjes, filmpjes of infographics. Een beetje ironie kan geen kwaad. En maak het strak: een poster moet wervend zijn, een filmpje hoeft niet veel langer dan een minuut te duren.
- Make them feel special. Betrokkenheid bij lokale politiek of gemeenschap is voor veel jongeren niet vanzelfsprekend. En ook niet bepaald aantrekkelijk als er geen andere jongeren bij zijn. Maak daarom meteen duidelijk dat deze actie speciaal voor jongeren (maar niet uitsluitend voor jongeren) is. Anders dan anders dus, en heel belangrijk!
- Neem de tijd om een grondige wervingsactie te bedenken en uit te zetten, zoals het praktijkvoorbeeld op de volgende pagina.



Groot bereik met jongerencampagne via social media

Bij de jongerencampagne Watt Nou van de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) in 2019 is stevig ingezet op de productie en verspreiding van onderscheidende promotiemiddelen. Met een tweetal op maat gemaakte promovideo's werden jongeren via Instagram en Facebook aangespoord om mee te doen met de Swipocratie. Ook werden hippe promoposters verspreid, waren er sneeuwbal-acties via WhatsApp en werden lokale netwerken aangeboord. Deze gerichte campagne via social media bleek een groot succes: in 3 weken tijd namen maar liefst 2.200 jongeren deel aan de Swipocratie in 11 verschillende gemeenten. Meer over de Utrechtse 'Watt Nou' campagne vind je op: www.nmu.nl/wattnou.



TIP 3 Maak meedoen laagdrempelig

Laten we eerlijk zijn: maar weinig jongeren zullen direct enthousiast zijn om volle bak mee te draaien in een gemeentelijk participatietraject of om een eigen platform op te richten. Daarin zijn ze niet anders dan vrijwel alle andere doelgroepen. De kracht van de verleiding zit dus niet alleen in die sexy promotiemiddelen, maar ook in wat je van de jongeren vraagt. Dat moet duidelijk zijn, en behapbaar:

- De Swipocratie is een super effectieve tool gebleken om heel laagdrempelig input van jongeren op te halen. Met deze online app kunnen jongeren binnen een paar minuten aangeven welke klimaatoplossingen ze wel en niet goed vinden. Door alleen even te swipen! Zo krijg je inzicht in de voorkeuren van jongeren, wek je op een speelse manier de aandacht, én verzamel je contactgegevens van jongeren met interesse in een vervolg. De Swipocratie werkt dus op zichzelf al goed, maar is ook een uitstekende appetizer.
- Wees duidelijk in je uitnodiging. Jongeren hebben een druk leven en vinden het fijn om te weten waar ze aan toe zijn. Is een uitnodiging te vaag of abstract, dan haken jongeren al snel af. Ook bij meer verdiepende activiteiten (zie Stap 2) is het daarom belangrijk om duidelijk te zijn over de praktische zaken, zoals:

- Hoeveel tijd kost deelname?
- Wat verwacht je precies van een jongere?
- Wanneer en hoe vaak kom je bij elkaar?
- Zorg voor een simpele 'klantreis'. Aanmelden moet makkelijk zijn. Het is ook handig om één contactpersoon of aanspreekpunt voor de jongeren aan te wijzen.
- Vergeet de fun factor niet! Een online enquête zou een leuke ervaring moeten zijn; en bij bijeenkomsten is de sociale component ook van belang. Voor veel jongeren haal je de spanning eraf door te benadrukken dat het gewoon gezellig wordt. Inhoudelijk, zeker, maar ook gezellig.



Samenwerking met Hogeschool

Om jongeren goed te kunnen betrekken, is het goed om aan te sluiten bij opleidingen en scholen waar leerlingen al bezig zijn met de thematiek. Zo sla je twee vliegen in een klap. Een voorbeeld is de samenwerking tussen (jong)RES Clean Tech en Saxion hogeschool. Studenten bestuurskunde gaan in het tweede jaar aan de slag met het onderwerp samenwerkende overheden. Omdat de RES hier goed op aansluit, is er besloten om mee te denken met het lesprogramma en een aantal gastlessen te geven.

Tijdens deze gastlessen was veel aandacht voor het betrekken van jongeren bij de energietransitie. Dit resulteerde in een mooie mix van theoretische kennis tijdens de les en praktische handelingsmogelijkheden buiten de les

Natuur en Milieu Gelderland heeft een faciliterende rol gespeeld in de totstandkoming van het contact tussen regio en hogeschool. We zien namelijk een belangrijke rol voor het onderwijs. In dit geval heeft Natuur en Milieu Gelderland meegedacht over de inhoud van het programma en de totstandkoming van een werkrelatie.

Klankbordgroep helpt bij jongerencampagne

De Brabantse Milieufederatie (BMF) heeft in 2020 twee keer een jongerenklankbordgroep opgericht bestaande uit 6 jongeren. Zij kwamen herhaaldelijk bij elkaar om feedback te geven op jongerencampagnes en actief mee te werken. De klankbordgroep-leden wisten van tevoren goed wat er van hen werd verwacht, wanneer zij bij elkaar zouden komen, welke taken zij hadden en wat zij voor hun inzet terug zouden krijgen. Deze afspraken zijn vooraf besproken en in een overeenkomst vastgelegd.

Dankzij de klankbordgroepen zijn de campagnes aanzienlijk verbeterd en aantrekkelijker gemaakt voor de doelgroep. Ook heeft de klankbordgroep geholpen om andere jongeren uit hun netwerk te bereiken.



Stap 2 - Verdiepende werkvormen

Wanneer het gelukt is om via een doordachte communicatieaanpak de aandacht van jongeren te krijgen, is het natuurlijk tijd voor een activiteit. Maar traditionele werkvormen, zoals een informatiebijeenkomst in een raadszaal, spreken jongeren niet aan. Wat werkt wel?

Laat je inspireren door onderstaande drie tips en verdiepende werkvormen waar wij ervaring mee hebben opgedaan.

TIP 1 Houd de activiteiten vlot en aantrekkelijk

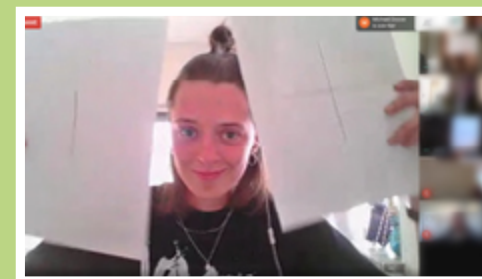
Een hele avond stilzitten en luisteren is not done. Om zowel online als fysieke activiteiten meer diepgang te geven, zijn er een paar basis succesfactoren te noemen:

- Kies een vlotte gespreksleider, het liefst ook een 'jongere' die de sfeer er goed in houdt.
- Denk goed na over de gewenste groepsgrootte en de werkvormen die daarbij passen
- Ga je voor kwantiteit of meer voor kwaliteit? Een grote groep jonge deelnemers betekent niet automatisch dat de kwaliteit van het gesprek ook beter wordt.
- Sluit aan bij hun wereld. Maak de energietransitie voor jongeren interessant door aandacht te besteden aan doelgroepgerichte zaken en hen handelingsperspectief te bieden.
- Start de activiteit met een ijsbreker om de spanning er af te halen en elkaar te leren kennen. Of laat jongeren een vriend(in) meenemen om de drempel tot deelname te verlagen.
- Zorg voor een vlot verloop en voldoende ruimte voor creativiteit.
- Laat jongeren zelf een (deel van een) participatie-bijeenkomst organiseren.
- Kijk uit dat jongeren geen 'information overload' krijgen



Jonge gespreksleider draagt bij aan geslaagde sessie

De BMF huurde een professioneel jongeren-communicatiebureau in als gespreksleider bij online jongerensessies. De jonge gespreksleider wist goed aan te haken bij de leefwereld van jongeren. Er mocht maximaal één 'oudere' beleidsmedewerker meedoen, zodat jongeren zich vrijer voelden om hun mening te geven en de sessie echt voor en door jongeren werd georganiseerd. Er werd specifiek gekozen voor kleine groepjes om dieper op antwoorden in te kunnen gaan. Op verschillende creatieve manieren konden jongeren hun mening over stellingen doorgeven, bijvoorbeeld via Padlet, kaartjes en via handgebaren. De jonge deelnemers vonden de sessies geslaagd en hebben aangegeven vaker mee te willen doen.



TIP 2 Kies voor vernieuwende werkvormen

Organiseer je een online bijeenkomst? Maak dan afwisselend gebruik van hippe, online tools om meningen op te halen, zoals de [Swipocratie](#), [We Energy Game](#), [Mentimeter](#), [Kahoot](#), [Padlet](#) of [Miro](#).

- Organiseer je een fysieke bijeenkomst? Kies dan voor een inspirerende locatie, dat haalt gelijk creativiteit naar boven.
- Kies voor interactieve werksessies, zoals een hackathon, waarbij jongeren hun frisse blik kunnen toepassen op één actueel vraagstuk binnen een beperkt aantal uur.
- Laat jongeren zelf een bod uitbrengen over hoeveel duurzame energie zij willen besparen en opwekken in hun omgeving en waar. Maak gebruik van 3D-ontwerpmodellen, zoals in het voorbeeld op de volgende pagina.

Live-sessies met 3D-ontwerptools

Bij de Utrechtse jongerencampagne in 2019 organiseerde de NMU in iedere gemeente een live-sessie: een fysieke bijeenkomst met ca. 10 geïnteresseerde jongeren. De deelnemers konden daarbij zelf een scenario uitwerken voor een energieneutrale gemeente. Insteek van de live-sessie: gezellig en zo interactief mogelijk! Door te werken met verschillende digitale tools, kaarten en 3D-visualaties komt de gespreksstof tot leven en konden de jongeren zelf met de handen aan de knoppen zitten. De aanpak viel zeer goed in de smaak en leverde een mooi beeld op van de gedroomde groene energiemix en inpassingsideeën van de jongeren. De [aftermovie](#) die is gemaakt van de 11 live-sessies geeft een inkijkje in de sfeer tijdens de jongerenavond.



TIP 3 Laat zien dat je jongeren serieus neemt

- Bedank jongeren voor hun actieve input en geef hen iets terug voor hun inzet, bijvoorbeeld een cadeaubon, pizza, certificaat of aanbeveling voor hun CV.
- Bedenk vooraf wat er met de input van jongeren kan worden gedaan en geef daar na afloop van de sessie een eerlijke terugkoppeling over. (Minimaal kunnen de uitkomsten gedeeld worden met de ambtenaren, wethouders of raadsleden.)
- Vat de ideeën van de jongeren samen in een infographic of manifest. Blijf daarbij dicht bij wat de jongeren zelf gezegd hebben! Ideaal is het als je de jongeren een concept kunt voorleggen, met de vraag of zij zich hierin herkennen.
- Creëer een gelegenheid voor de jongeren om hun verhaal te kunnen vertellen. Veel gemeenten waarmee we samenwerkten, nodigden de jongeren uit bij een stuurgroep, raads- of commissievergadering. Met soms veel impact: in de gemeente Soest werd unaniem een motie aangenomen om bij toekomstig klimaatbeleid altijd jongeren te betrekken!

Energietransitiemanifest

De BMF heeft de mening van Brabantse jongeren over de energietransitie samengevat in een [manifest](#). Vervolgens hebben enkele jongeren het manifest gepresenteerd en toegelicht aan de wethouders en beleidsmedewerkers van de stuurgroep van de vier Brabantse Regionale Energie Strategieën (RES). Hierdoor zetten we jongeren in positie en kregen zij direct van de stuurgroep te horen wat er met hun mening gedaan wordt.



Stap 3 - Van eenmalig naar structureel

Heb je jongeren bereikt en een succesvolle activiteit georganiseerd? Dan is het misschien tijd voor een derde stap: structureel jongeren betrekken. Dat is een uitdaging, maar we zien verschillende kansen om jongeren structureel onderdeel te maken van de energietransitie. De sleutel? Eigenaarschap en zeggenschap!

TIP 1 Betrek jongeren bij de campagne zelf

De kracht van succesvolle jongerenparticipatie begint en eindigt bij jongeren. Campagnes – door gemeenten, regio's en provincies – om jongeren actiever te betrekken bij de energietransitie zijn op zichzelf al waardevol. Maar door (enkele) jongeren een actieve rol te geven bij de vormgeving daarvan, worden je resultaten nog veel beter. De tools worden zo beter afgestemd op de doelgroep, de werving verloopt beter en de jongeren voelen zich nauwer verbonden met de uitkomsten van de campagne. Ter inspiratie hier een aantal manieren om jongeren een actieve rol te geven:

- Nodig enkele jongeren in je netwerk uit om mee te brainstormen over de producten en activiteiten binnen je campagne. Je kunt hiervoor ook een jongeren-klankbordgroep oprichten.
- Stel een poule samen van jongeren die – tegen een vergoeding – helpen bij de promotie van je campagne of events.
- Evalueer projecten gezamenlijk en neem hun feedback mee in toekomstige projecten.
- Hou opgedane contacten warm. Bijvoorbeeld via informele borrels of een appgroep en benader hen wanneer er een nieuwe jongeren-activiteit staat gepland.



TIP 2 Start een jongerenpanel

Aan het eind van je campagne of activiteit zal er een selecte groep jongeren overblijven met bovengemiddelde interesse in klimaat en duurzaamheid. Jongeren die zeggen: “Ik wil best wel eens vaker input leveren en meedenken!” Een relatief simpele manier om dit te faciliteren, is door een jongerenpanel te starten. Ook hiervoor bestaan verschillende smaken:

- Start een appgroepje met de jongeren. Als gemeente of regio kun je deze groep eens in de zoveel tijd om adviezen vragen.
- Verbind de jongeren met een al bestaande jongerenraad of duurzaam initiatief.
- Koppel de jongeren aan de Regionale Energie Strategie (RES)! Dat kan bijvoorbeeld door een jongerenvertegenwoordiger toe te voegen aan de stuurgroep of werkgroep, met een volwaardige stem. Let erop dat jongeren ondersteuning nodig zullen hebben bij de ‘installatie’ en het opzetten van een netwerk. Het netwerk JongRES kan hier een mooie rol in spelen, zie ook het kadertje op de volgende pagina.



TIP 3 Help jongeren bij het oprichten van een duurzaam initiatief!

Deze laatste tip lijkt ambitieus, maar het kan écht! Met gepaste trots kunnen we stellen dat wij aan de wieg hebben gestaan van het allereerste lokale duurzame jeugdinitiatief van Nederland. Wat je ervoor nodig hebt?

- Een gemotiveerde groep jongeren met veel animo en zelforganiserend vermogen
- Een katalysator. Jongeren moeten vaak even op weg geholpen worden, en aangezwengeld. Schakel daarvoor een van de Natuur- en Milieufederaties in, of een lokale vrijwilliger met ervaring in de burgerbeweging.
- Een constructieve gemeente. Die helpt met netwerken, deuren openen of mogelijk zelfs een opstartsubsidie.



Jeugdinitiatief Groen!

Nadat de NMU in najaar 2019 in gemeente Stichtse Vecht een jongerenavond over de energietransitie had georganiseerd, besloten een aantal deelnemers het heft in eigen handen te nemen. Zo werd **Stichting Groen!** geboren: een groep jonge creatievelingen die duurzame acties in hun gemeente opzetten voor en door jongeren. De club is vrij recent **van start gegaan** maar doet al meteen onwijs veel stof opwaaien. First stop, begin 2020: duurzame kookworkshops speciaal voor jongeren. Inmiddels heeft Groen! een subsidie ontvangen van de gemeente, zijn er via de vrijwilligerscentrale 'groene helden' aangetrokken, is er een 'klimaatsong' in de maak en werkt Groen! samen met twee middelbare scholen. Het eerste grote project stond afgelopen najaar in teken van duurzame mode: er waren campagnes op de scholen, en ook de kledinginzamelacties smaakten naar meer.



Klaarstomen van jonge leiders

De Zeeuwse Milieufederatie is betrokken bij **Finding Roots**, een initiatief om studenten van onderwijsinstellingen in Zeeland te stimuleren om duurzaamheidsambassadeur te worden. Het programma helpt jonge professionals om hun competenties te ontwikkelen, zodat zij klaar zijn om in de toekomst belangrijke sleutelposities in de maatschappij in te kunnen nemen en daarbij duurzaamheid voorop zetten.

JongRES-vertegenwoordigers aan tafel bij de RES

De Natuur en Milieufederaties helpen JongRES-vertegenwoordigers om bij de RES-en aan tafel te komen en hun mening in te brengen. En met succes! Bij bijna iedere RES-regio is een jongere aangesloten om de stem van jongeren in te brengen. Bij enkele regio's zit er zelfs een jongere aan tafel van de stuurgroep, zoals in de RES-regio's Foodvalley en Twente. Op deze manier krijgen jongeren officieel een stem in langetermijnprocessen zoals de RES.

In regio Oost ondersteunen zowel Natuur en Milieu Gelderland als Natuur en Milieu Overijssel het JongRES netwerk aldaar. Zo zijn we bezig met een gezamenlijk plan om jongerenparticipatie structureel op de kaart te zetten. Zo zorgen we ervoor dat jongeren structureel betrokken worden, en ze zich ook beter kunnen organiseren. Dit gaat in samenwerking met de regiocoördinator en de verschillende lokale vertegenwoordigers van JongRES.

Verder gebruiken we elkaars netwerk en communicatiekanalen om zo het bereik te vergroten. Dit heeft geresulteerd in een groter netwerk van aangesloten jongeren en verschillende structurele groepen. We hopen dit in de toekomst verder uit te bouwen zodat overheden ook een duidelijk en structureel aanspreekpunt hebben in de regio als het gaat om jongerenparticipatie.



Wil uw gemeente of RES-regio ook aan de slag met jongerenparticipatie? **Wij helpen u graag!**

De Natuur en Milieufederaties hebben inmiddels veel ervaring opgedaan met jongerenparticipatie, zowel binnen gemeenten als binnen RES-regio's. We werken samen met de landelijke organisatie JongRES om ons jongeren netwerk te vergroten en om het geluid van jongeren structureel in te brengen bij beleidsmakers.

We denken graag mee over hoe jongerenparticipatie in uw RES-regio of gemeente vorm kan krijgen. Neem hiervoor contact op met info@natuurenmilieufederatie.nl.





Jongerenparticipatie in de energietransitie: hoe organiseer je dat?

© 2021 Natuur- en Milieufederaties

Auteurs

Nando Habraken, Gerben de Vries
en Hanne van de Ven

Vormgeving

Calvin Misiedjan

De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl

info@natuurenmilieufederaties.nl

030-256 73 60